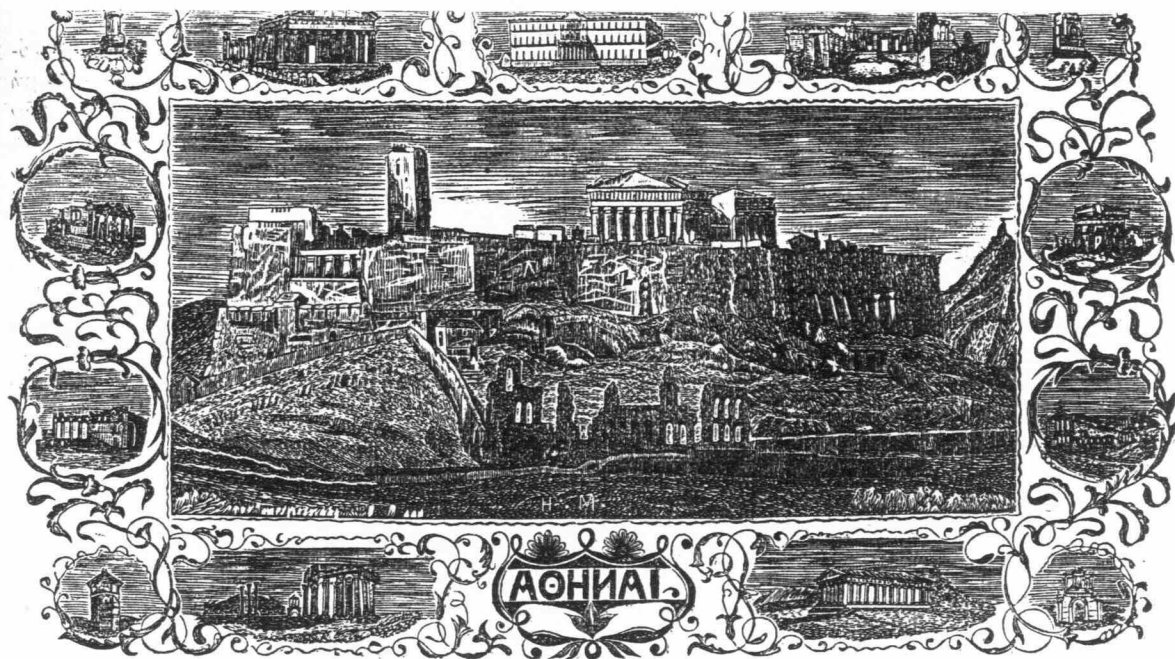

Η ΕΥΤΕΡΗ,

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

Μ Ε

Φυλλάδ. 36.

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑΣ.

Τόμος Β΄.

Εκδίδεται δις τοῦ μηνός.

Ἐν Ἀθήναις, τὴν 15 Φεβρουαρίου 1849

ΕΚ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ

ΤΟΥ Κ. Φ. ΕΞ ΑΙΓΥΠΤΟΥ.

(Ἰδε φυλλάδιον ΙΔ΄ σ. 8).

Φίλε !

Ἡ τελευταία ἐπιστολή μου σοι ὠμίλει περὶ τῆς Μέμφιδος. Ἡ Μέμφις ! Εἶναι Αἴγυπτος διὰ σᾶς, τοὺς μὴ υπερβάντας ποτὲ τὸν τάφον τοῦ Θεμιστοκλέους ἢ τῆς Αἰγίνης τὴν ἄκραν. Ἀλλὰ δι' ἐμὲ τὸν διατρέχοντα τὰς Λιδικὰς ἐρήμους καὶ προσαναβαίνοντα καταρράκτην μετὰ καταρράκτην, δι' ἐμὲ ἡ Μέμφις εἶναι ἀκόμη τῆς Αἰγύπτου προπύλαιον, εἶναι κοινὸς τόπος τῶν περιηγῆτων, ἐφικτὸς καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀτολμοτέρους. Ἀπ' αὐτῆς μόνον ἄρχεται ἡ κυρίως Αἴγυπτος, ἡ Αἴγυπτος τῶν θαυμάτων. Εἰς αὐτὴν λοιπὸν εἰσέρχομαι ἤδη, καὶ καθ' ἣν σοὶ ἔδωσα ὑπόσχεσιν, συνεισέρχεσθαι μετ' ἐμοῦ.

Πρὸ δύο ἐβδομάδων ἀνεχώρησα ἀπὸ Καΐρον, καὶ διὰ ν' ἀποφύγω τὸν καύσωνα, διέπλευσα τὸν Νεῖλον ἐν ᾧ ἔδυσεν ὁ ἥλιος καὶ ἀνέτελλεν ἡ πανσέληνος. Εἶναι δὲ ἐδῶ ὁ ποταμὸς πλατὺς ὡς θάλασσα, καὶ πολλὰκις,

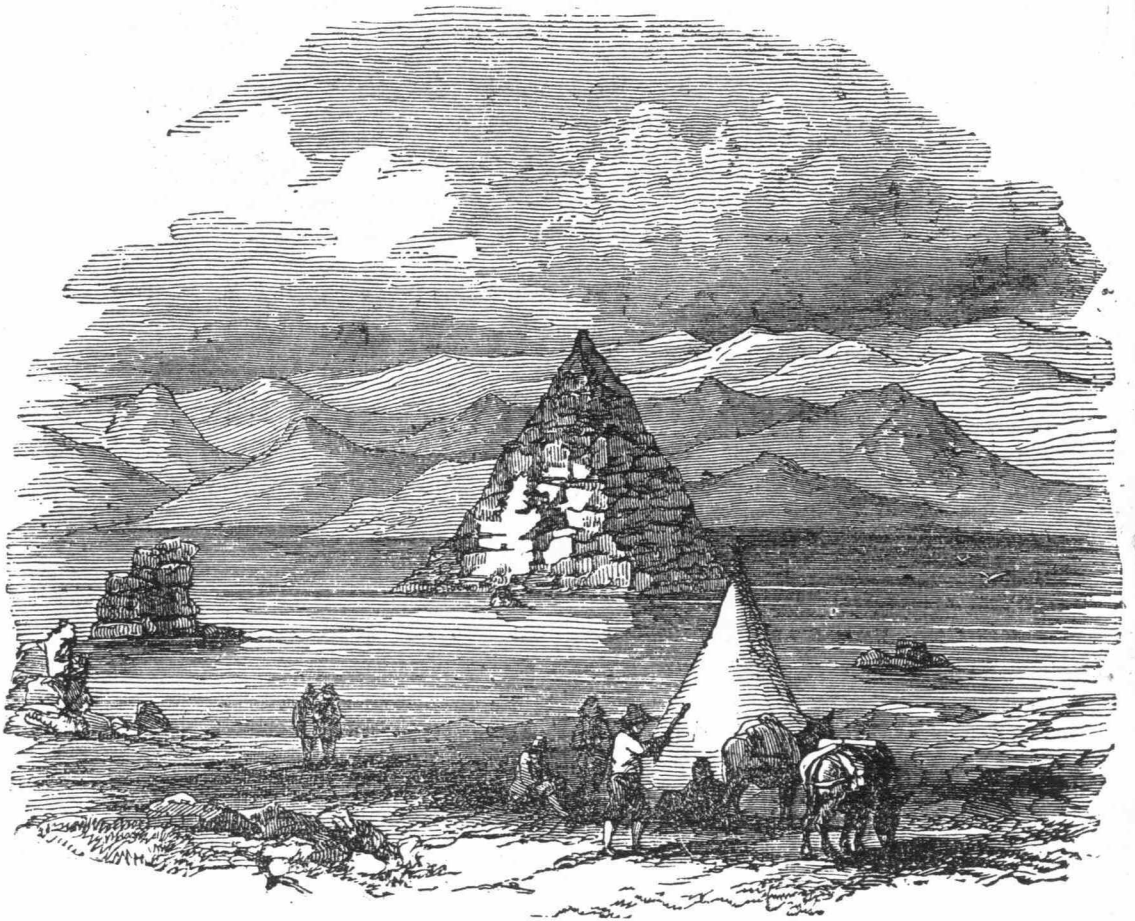
ὥς ὅτε τὸν διέβην, κυματοῖς καὶ τραχὺς ὡς αὐτὴ. Ἀποθὰς εἰς τὴν ἀντιπέραν ὄχθην, διευθύνθη πρὸς μεσημβρίαν, ὅτε μὲν φερόμενος ἐπὶ τοῦ βραδυπόρου ὄνου μου, ὅτε δὲ, καὶ συνειθέστερον, σύρων, καὶ σχεδὸν φέρων αὐτὸν, καὶ ἄλλοτε ἀναπαυόμενος ὑπὸ τοὺς φοίνικας, ὧν οἱ χλωροὶ καρποὶ ἔχουσιν ἀμύμητον γέυσιν.

Τέλος ἡ αὐγὴ ἤρχισε νὰ χρυσώνῃ τὸν οὐρανὸν, καὶ λαμπρὸν θέαμα παρέστη εἰς τοὺς ἐκπεπληγμένους μου ὀφθαλμούς. Ἡ ἀχανὴς ἐρήμος ἐξετείνετο ἐμπρὸς μου, καὶ εἰς τοῦ λυκαυγοῦς τὸ ἀδέσθαιον φῶς ἐφαίνετο λευκὴ, ὥς τις χιονοσκεπαστος σκυθικὴ πεδιάς. Καθ' ὅσον δὲ ὑψοῦτο ὁ ἥλιος, μετεβάλλετο καὶ τῆς ἐρήμου ἡ ὄψις, καὶ μετ' ὀλίγον ὁμοιάζε μακρὰν ἑκτασιν ὕδατος. Τόσον δὲ ἐντελής ἦτον ἡ ἀπάτη, ὥστε ὄχι μόνον τὸ κυανοῦν τῆς θαλάσσης ἐβλεπον, ὑπολευκαινόμενον κατὰ τὸν ὀρίζοντα, ἀλλὰ διέκρινον καὶ τῶν κυμάτων τὴν κίνησιν, ὥς ἀφρίζοντα ἐδιώκοντο, καὶ ὡς ἀλληλοδιαδόχως ὠγγούντο καὶ ἐταπεινούντο. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς εὐρείας ταύτης καὶ φανταστῆς θαλάσσης, ὑψούντο ὡς μέλιναι νῆσοι οὐραμήκεις αἱ πυραμίδες, ἔργα χειρῶν ἀνθρωπίνων, ἀνώτερα ἑαυτῶν ἀνχωριζόσασαι μόνα ἐν τῷ ὄντι ὑπάρχει.

εἰς τὴν γῆν σκιαγραφία τις τῆς ἀγρίας καὶ πρωτο-
πλάστου φύσεως, εἰς ἧς τὴν ἐπισκόμησιν οἱ ἄνθρωποι
κατ' οὐδὲν συνετέλεσαν, καὶ ἧς ἀντίγραφον ἤθελον
ὑπολάβει τὴν πρὸ ὀφθαλμῶν μου ταύτην σκηνὴν,
τόσον ἀπαράλλακτοι εἶναι. Εἰς Ὀρεγῶνα, εἰς τὰς
ἀπατήτους ἐρήμους τῆς μεσαίας Ἀμερικῆς, ἐκτείνεται
μεγάλῃ λίμνῃ, ὅποιαί αἱ παρ' ἡμῖν θάλασσαί, καὶ
ἐντὸς αὐτῆς ὑψοῦνται ὑπερμεγεθεῖς βράχοι πυραμι-
δοειδεῖς, ὡς ἂν ἡ φύσις εἶχε προῖδει καὶ ζηλεύσει
τὴν μεγαλοπραγμοσύνην τῶν παναρχαίων Αἰγυπτίων
βασιλέων, ὧν τὰ αἰώνια ἔργα παρίσταντο εἰς ἐμὲ ὡς
ἐπικαθήμενα ἐπὶ τῶν ὑδάτων.

καὶ ἀναπολοῦντα συγχρόνως τοῦ ἀνθρώπου τὴν μικρό-
τητα, καὶ τοῦ ἀνθρώπου τὸ μέγεθος, φοβοῦμαι μὴ
ἐκλάβῃς ὅτι θέλω νὰ σοὶ παραθέσω κἀνὲν ἐκ τῶν
γνωστῶν σοὶ ἐκείνων καρικευμάτων ψυχρᾶς ῥητορείας,
καὶ μὴ χασμῶμενος ῥίψῃς μακρὰν τὴν ἐπιστολήν
μου. Προτιμῶ νὰ σοὶ εἰπῶ τί εἶδα καὶ ἔπραξα, καὶ
ἂν δύνασαι, συμπέρανε τί ἡσθάνθην.

Ἄμα ἔφθασα ὡς διακόσια βήματα μακρὰν τῆς
πυραμίδος, κατέβην τοῦ ὀκνηροῦ κτήνους μου, καὶ
προέδραμον αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἐμοῦ προδράμεν ἡ ἀνυπο-
μονησία μου. Ὑπὸ τοὺς πόδας δὲ τῆς πυραμίδος εὐρὴν
Ἄραβος ὑπτίον καίμενον εἰς τὴν σκιάν, καὶ ὡς περιμέ-

Φυσικαὶ πυραμίδες εἰς Ὀρεγῶνα ἐν Ἀμερικῇ.

Ἄλλὰ καθ' ὅσον ἐπλησιάζον, τὸ φαινόμενον διε-
σκηδάζετο, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἀντικαθίστατο ἡ ἀλήθεια,
οὐχ ἥττον μεγαλοπρεπῆς, οὐχ ἥττον καταπληκτικῇ.
Ὑπὲρ ἐμὲ ὑψοῦτο ἡ μεγαλητέρα τῶν εἰκοσι μεγάλων
πυραμίδων· διότι γνωρίζεις βεβαίως ὅτι ἐκ τῶν
παμπληθῶν πυραμίδων, αἵτινες εἰσὶ διεσπαρμέναι
καθ' ὅλην τὴν ἀτελεύτητον πεδιάδα περίξ τοῦ Μι-
τ-Ράνεε ἢ τῶν ἐρειπίων τῆς Μέμφιδος, εἰκοσι εἶναι
αἱ μεγάλαι, δύο εἰς Ἀβού Ροῶς, τέσσαρες εἰς
Ἀβουσίρ, ἑπτὰ εἰς Σακκάραν, τέσσαρες εἰς
Δασούρ, καὶ τρεῖς εἰς Γιζέ, ὅπου ἤδη εὐρί-
σκονται.

Ἄν θελήσω νὰ σοὶ περιγράβω ἐδῶ τί ἡσθάνθην
ὅταν πρῶτον εἶδα τὰ γιγαντιαία αὐτὰ οἰκοδομή-
ματ' ἐπιζήσαντα εἰς γενεῶν χιλιάδας, φαινό-
μενα ὅτι μετὰ τῆς γῆς μόνῃς θέλουσι συναποθάνει,

νοντα νὰ τῇ πέσῃ οὐρανόθεν κἀνεῖς ὁδοιπόρος, τῇ
ἔρριψα ὀλίγον νόμισμα διὰ νὰ μ' ὀδηγήσῃ, καὶ ἤρχισα
τρέχων ν' ἀναβαίνω τὰ πλευρά τῆς πυραμίδος, ὡς
φοβούμενος μὴ οἱ τεσσαράκοιτα αἰῶνες, οἵτινες
μ' ἡτένιζον ἐκ τῆς κορυφῆς τῆς, ἤθελον ἀποδημήσει,
πρὶν προφθάσω ν' ἀναβῶ εἰς αὐτήν.

Ἄλλ' ἴσως ἀπορεῖς κατὰ τίνα τρόπον ἀνέβην εἰς
τὰ πλευρά τῆς. Περί τούτου σὲ παραπέμπω εἰς τὸν
Ἡρόδοτον, τὸν φιλόλογον σέ. Ἐκεῖ που εἰς τὴν
Κλειώ του *) θέλεις εὑρεῖ ὅτι, ἐποιήθη δὲ ὧδε ἡ
πυραμὶς ἀναβαθμῶν τρόπον, τὰς μεταξέτεροι
κρῶσσας, οἱ δὲ βωμίδας ὀρομαῖουσι. Αὐτὰς λοιπὸν
τὰς κρῶσσας ἢ βωμίδας ἢ βαθμίδας ἀνέβαινον, ὅχι

*) Β'. 125.

ὅμως ἀνὰ τέσσαρας τέσσαρας, σὲ βεβαίῳ, ἀλλ' ἀνὰ μίαν, καὶ αὐτὴν ἐπιπόνως, διότι ἐκάστη ἔχει δύο ποδῶν καὶ τινων δακτύλων ὕψος. Καὶ δὲν εἶναι καὶ ὀλίγαι· ἀλλ' ἐμέτρησα διακοσίας τρεῖς, ὥστε ὅταν ἐναγώνιος καὶ ἀσθμαίνων ἐφθασα εἰς τὴν κορυφὴν, ὅπου φαίνονται ἐκλείπουσαι αἱ δύο τελευταῖαι βαθμίδες, εὐρέθην εἰς ἀπόστασιν κάθετον ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς τετρακοσίων τριάκοντα περίπου ποδῶν. Καὶ διὰ τὴν ἐννοήσας τί δηλοῖ τοῦτο, σὺ ὅστις ἔλεγες ὅτι εἶσαι ὀλίγον ἀγεωμέτρητος, ἀρκεῖ νὰ ἐνθυμηθῇς ὅτι τὸ ὕψος τοῦ Παρθενῶνος εἶναι μόνον 60 ποδῶν, καὶ ὅτι πρέπει ὡς τὸν Ἑρμῆν τοῦ Λουκιανοῦ ἐπισωρεύοντα τὰ ὄρη, νὰ σωρεύσῃς ἐπτάκις ἀλλεπαλλήλως τὸν Παρθενῶνα διὰ τὴν φθάσῃς εἰς τὸ ὕψος ὅπου ἰστάμην. Ἐδῶ δὲ ἀναπαυόμενος, ἀφ' οὗ βοσκῆσω τοὺς ὀφθαλμούς μου εἰς τὸ πέραξ ἐμοῦ ἀπεριγραπτον θέαμα, εἰς τὴν ἀπέραντον ἔρημον, κοιμωμένην ἐντὸς τῆς αἰωνίας σιγῆς, καὶ διατηρούσης τοὺς πελωρίους τούτους μάρτυρας λησμονηθέντων αἰώνων, ἃς συμπληρώσω τὴν διήγησίν μου περὶ τῶν πλευρῶν ἃς ἄρτι ἀνέβην. Ἰσως θὰ σοὶ φανῇ περιέργον ὅτι οἱ φιλόλογοι, γένος φίλερι καὶ ἀμφισβητικὸν ὑπὲρ τι καὶ ἄλλο, φιλονεικοῦσιν ἀκόμη περὶ τοῦ ἀρχαίου αὐτῶν σχήματος. Κατὰ τοὺς μὲν, καὶ αὐτοὶ ἐπικαλοῦνται τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἡροδότου καὶ τινὰ εἰς τὴν ἄμμον τεθαμμένα συντρίμματα, αἱ βαθμίδες ἐκαλύπτοντο ἔξωθεν δι' ἄλλων λίθων, δι' ὧν αἱ πλευραὶ ἐγίνοντο τέσσαρες κατακλινεῖς ἐπιφάνειαι, λείαι καὶ ὅλως ἄβατοι. Κατὰ τοὺς δὲ, καὶ αὐτοὶ ἐπικαλοῦνται τὸν Ἡρόδοτον πάλιν, ἄλλως ἐξηγούμενον, καὶ τοὺς νόμους τῆς στερεότητος, αἱ πυραμίδες ἐκτίσθησαν ἀνέκαθεν ὡς σήμερον φαίνονται.

Πολλάκις ἐν Ἀθῆναις ἐθαυμάζομεν, ἐνθυμείσασθαι, διὰ τίνων ἄρα τρόπον, διὰ τίνων μηχανῶν οἱ μεγάλοι ἐκείνοι Πεντελῆσσαι λίθοι μετακομιζόντο ἀπὸ τοῦ ὄρους μέχρι τῆς Ἀκροπόλεως, ἀνεβιβάζοντο εἰς τὸν ἀπότομον λόφον, καὶ ἐτίθεντο εἰς τὰς οἰκείας θέσεις, εἰς τὰ ὕψη τοῦ Παρθενῶνος. Ἐδῶ ἔπρεπε νὰ σ' ἔχω, νὰ μείνης ἐκπεπληγμένος. Τί θὰ ἔλεγες, καὶ πῶς θὰ ἡσθάνετο τεταπεινωμένην τὴν ἐθνικὴν φιλαυτίαν σου, ἂν ἔβλεπες τοὺς τεραστίους τούτους ὄγγους, τὰ κτιστὰ ταῦτα ὄρη, ὧν ἀπάναντι τὰ ἑλληνικὰ μνημεῖα εἰσὶν ὡς ὠραῖαι μνημυκταὶ, τοὺς μεγίστους λίθους οὐδεὶς τριάκοντα ποδῶν ἐλάσσων ἦν, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, καὶ οἵτινες ἐκ τοῦ Ἀραβικοῦ ταμνόμενοι ὄρους μετακομιζόντο εἰς τοιαύτην ἀπόστασιν, καὶ ἀνεβιβάζοντο εἰς τοσοῦτον ὕψος! Καὶ ἡ ἐκπλαγὴς σου θέλει παύσει, ἢ, πιθανώτερον, θέλει αὐξήσει, ὅταν ἐνθυμηθῇς ὅτι ἐκάτον χιλιάδες ἀνθρώπων ἠργάσθησαν ἐπὶ δέκα ἔτη διὰ τὴν οἰκοδομὴν μόνης τῆς οδοῦ πρὸς μετακόμισιν τῆς ὕλης, καὶ ἐπὶ ἕτερα εἴκοσι διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῆς πυραμίδος ταύτης, καὶ ὅτι οἱ ἐργάται αὐτῆς μόνον σκόροδα ἔφαγον τριακονταεννέα περίπου ἑκατομμυρίων δραχμῶν. Ἄν μ' ὑποσχθῇς νὰ σχίσῃς τὸ γράμμα μου, διὰ νὰ μὴ ἔχω πράγματα καὶ φιλονεικίας μετὰ τοὺς φιλόλογους οἵτινες δέχονται πᾶσαν λέξιν τῶν ἀρχαίων ὡς χρῆσμον ἀφελῶν, θὰ σ' εἰπῶ ὅτι πολλοὶ ὑποπέτω μὴ οἱ Αἰγύπτιοι ἐξηγηταὶ περιπαίζοντες τὸν καλὸν Ἡρόδοτον τῶν εἰπον ὅτι αἱ ἐπὶ τῆς πυραμίδος ἐπιγραφαὶ ἐπραγ-

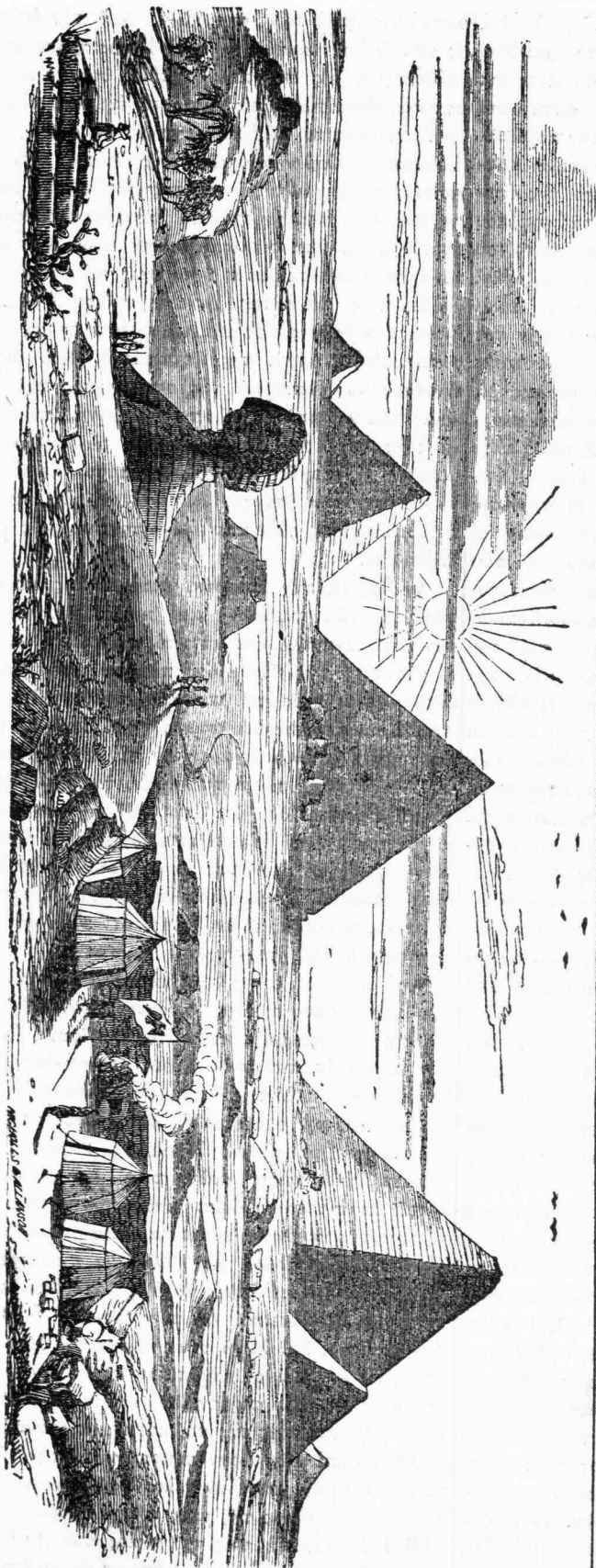
ματεύοντο περὶ τῶν σκοροδῶν. Διὰ τὴν ἐπίπονον δὲ τῶν λίθων ἀνάβασιν ὁ Ἡρόδοτος προτείνει δύο μεθόδους· ἢ εἰς ἐκάστην βαθμίδα ἴστατο ἀνὰ μία μηχανή, διακοσμία τρεῖς λοιπὸν εἰς ἐκάστην πλευράν, ἥτοι ὀκτακόσια δώδεκα μηχαναὶ ἐν ὅλοις, παραδίδουσαι ἀλληλοδιαδόχως τοὺς λίθους ἀπὸ τῆς κατωτάτης μέχρι τῆς ἀνωτάτης· ἢ μία μὲν ἦτον ἡ μηχανή, ἀλλ' ἀνεβιβάζετο ἀπὸ βαθμίδος εἰς βαθμίδα, ἥτοι τρεῖς καὶ διακοσμίακις δι' ἑκαστὸν λίθον. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον κατεσκευάσθη ἡ πυραμὶς, τελειοποιουμένη ἄνωθεν πρὸς τὰ κάτω· δηλαδὴ πρῶτον ἐπερατώθη ἡ ἀνωτάτη βαθμὶς, μετ' αὐτὴν ἡ ἀμέσως ἐπομένη, καὶ οὕτω καθεξῆς μέχρι τῆς κατωτάτης. Καὶ διὰ τὴν ἐννοήσας τὸ μυστήριον τῆς στερεότητος καὶ διαρκείας τῶν καταπληκτικῶν τούτων μνημείων, ἔπρεπε νὰ ἰδῇς τὸν ἐξαισίον σύνδεσμον τῶν λίθων, ὧν ἕκαστος δι' ἐξοχῆς ἐναρμύζεται τόσον ἀκριβῶς εἰς τοῦ ἄλλου τὴν ἐσοχὴν, ὥστε οἱ αἰῶνες παρήλθον ἐπ' αὐτῶν χωρὶς οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον νὰ τοὺς μετακινήσωσιν.

Ἀνάβας εἰς τὴν κορυφὴν, ἐκάθησα εἰς τὸ μέσον τῆς μιᾶς τῶν πλευρῶν, καὶ καταντικρῶ μου εἶχον τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα ὑπὲρ τὸ Ἀραβικὸν ὄρος, διότι αἱ τέσσαρες τῆς πυραμίδος πλευραὶ εἰσὶν ἀκριβῶς ἐστραμμέναι πρὸς τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ κόσμου. Τοῦτο σοὶ ἀποδεικνύει πρῶτον ὅτι, καθ' ὃν καιρὸν ὠκοδομήθη ἡ πυραμὶς αὕτη, οἱ Αἰγύπτιοι ἐγνώριζον τὴν γεωμετρίαν, τὴν ἀστρονομίαν, τὰς ἐπιστήμας ἐν γένει· δεύτερον δὲ, ὅτι ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐκείνων μέχρι τοῦδε ἡ γῆ ἔμεινεν ἐντελὴς εἰς τὴν ἰδίαν τῆς θέσιν, χωρὶς ὁ ἄξων τῆς νῆς μεταβάλλῃ διεύθυνσιν, ὅπερ φαίνεται ἐγγυώμενον ὅτι ἐν ὅσῳ ζῶμεν, καὶ διὰ τινὰς χιλιάδας ἐτῶν ἀκόμη δὲν εἶναι φόβος μὴ ἀφηνιάσῃ ὁ πλανήτης ἡμῶν.

Καὶ εἶσαί περιέργως ἴσως νὰ μάθῃς εἰς τὴν κορυφὴν αὐτὴν ὅπου ἀνέβην, πόσους εὗρον καθημένους αἰῶνας. Ἡξεύρεις ὅτι κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, ἀνήγειρε τὴν πυραμίδα ταύτην ὁ Χέοψ, μεταγενέστερος τοῦ Σεσόστριδος. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι Σεσόστριδες ὑπῆρξαν πολλοί, καὶ ὅτι ἐνταῦθα δὲν πρέπει νὰ ἐννοηθῇ ὁ περίφημος, ὁ ἄλλως λεγόμενος Πάμεσης, ὅστις ἤκμασε κατὰ τὸν 15' αἰῶνα π. Χ. ἀλλ' ἄλλος πολὺ αὐτοῦ ἀρχαιότερος, διότι παρὰ τὴν πυραμίδα καὶ πέραξ αὐτῆς εὐρέθησαν ἐπιγεγραμμένα ὀνόματα βασιλέων προγενεστέριον. Ἄν θέλῃς νὰ πιστεύσῃς τὸν Μανέθωνα, ὁ Χέοψ οὗτος ἦν ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῆς τετάρτης δυναστείας. δηλαδὴ ἤκμαζε 5100 ἔτη πρὸ Χριστοῦ. Σοὶ λέγω τὴν γνώμην τοῦ Μανέθωνος, ὅστις, ὡς ἐν γένει οἱ Αἰγύπτιοι ἱερεῖς, δὲν φαίνεται φειδωλὸς ὡς πρὸς τὰ ἔτη, καὶ ἐνίοτε δέχεται βασιλεῖς προγενεστέρους τῆς τοῦ κόσμου κτίσεως.

Ἀφ' οὗ ἐπὶ μίαν ὥραν περισκόπησα τὴν γῆν ὑπὸ τοὺς πόδας μου, κατέβην τέλος ὡς εἶχον ἀναβῆναι, καὶ μετρήσας τὸ μήκος τῆς μιᾶς τῶν πλευρῶν, τὸ εὖρον 716 1/2, δηλαδὴ τρεῖς τὸ μήκος τοῦ Παρθενῶνος, καὶ ἐπτάκις τὸ πλάτος του· ἔπειτα δὲ ἐπρότεινα εἰς τὸν ὁδηγόν μου νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν πυραμίδα. Ὁ Ἀραβὺ μ' ἔφερε πρὸς τὴν ἀνατολικὴν πλευράν, καὶ αὐτῆς ἀνέβημεν πάλιν τὰς πρώτας βαθμίδας. Εἰς τὴν δεκάτην πέμπτην ἀπηντήσαμεν στεγνὴν ὁπλήν, ἢ

Πυραμίδες τοῦ Γ' αἰ. παρὰ τὴν Μέμφιν.

μᾶλλον ῥῆγμα κατὰ τὸ μέσον τῆς πλευρᾶς. Κύψαντες λοιπὸν βαθείως, εἰσῆλθομεν δι' αὐτῆς εἰς σύριγγα ὀλίγον κατιούσαν, μόλις 3 1/2 ποδῶν ὕψος ἔχουσαν, καὶ ἐκτεινομένην ἐπὶ δώδεκα ἢ δεκατρεῖς ὀργυιάς. Τὸ πέρασ αὐτῆς ἐκλείετο ὑπὸ μεγάλου καὶ σκληροτάτου συνηνίτου λίθου, περὶ ὃν ἐστράφημεν, καὶ διὰ ῥήγ-

ματος γενομένου ὑπὸ προγενεσέρων περιηγητῶν εἰς τοὺς παρ' αὐτὸν μαλακωτέρους λίθους, εἰσῆλθομεν, ὁ Ἀραψ μὲ τὸν δαυλὸν ἐμπρὸς καὶ ἐγὼ κατόπιν, εἰς ἄλλην ἐπίσης ταπεινὴν, ἀλλ' ἀνιούσαν σύριγγα, ἐκτεινομένην δὲ ἐπὶ διακοσίου πόδας.

Βοηθούμενοι διὰ τῶν χειρῶν καὶ διὰ τῶν ποδῶν, ἀνηρπήθημεν μέχρι τοῦ πέρατος τῆς στενοχώρου ταύτης ἀνόδου, καὶ ἐκεῖ ἀπηντήσαμεν ἐπίπεδον ὑψηλότερον, ὅπου μετὰ πολλῆς ἀγαλλιᾶσεως ἀνώρθωσα καὶ ἔτεινα τὰ μέλη μου. Ἐντεῦθεν διεσταυροῦντο τρεῖς ὁδοί, προχωροῦσαι πρὸς τρεῖς διαφόρους διευθύνσεις εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς πυραμίδος. Ἡ πρώτη, σχῆμα καὶ διαστάσεις ἔχουσα φρέατος, κατήρχετο καθέτως πρὸς τὴν βάσιν αὐτῆς· ἡ ἄλλη, ἐπίσης στενὴ, προὔχοντι ὀριζοντίως πρὸς τὴν ἀπέναντι τῆς πυραμίδος πλευράν· καὶ ἡ τρίτη, ἔχουσα ἀνιούσαν διέθυνσιν κατ' ἐξακολουθήσιν τῆς πρὸς αὐτὴν ἀγοῦσης, ἦτον εὐρεῖα σχεδὸν 6 1/2 πόδας, καὶ ὑψηλὴ ὑπὲρ τοὺς 26. Κατ' ἀρχὰς εἰσῆλθον εἰς τὴν δευτέραν, ἥτις μετὰ δεκαεννέα ἢ εἰκοσι ὀργυῶν ἔκτασιν μὲ ἔφερεν εἰς μικρὸν δωμάτιον, τὸ κοινῶς καλούμενον *δωμάτιον τῆς βασιλίσσης*. Ἀλλὰ τὸ δωμάτιον τοῦτο ἦτον ἐντελῶς κενόν, ὥστε μὴ ἔχων τί νὰ ἰδῶ ἐντὸς αὐτοῦ, ἀφ' οὗ τὸ κατεμέτρησα καὶ εὗρον 18 πλάτος καὶ 16 ποδῶν μῆκος, ἐξῆλθον αὐτοῦ καὶ τῆς σύριγγος ἥτις εἰς αὐτὸ ἀπολήγει, καὶ ἀνέβην τὴν ἄλλην, ἥτις διευθύνεται πρὸς τὰ ἄνω, καὶ εἶναι ὡς ἡ μεγάλη ἐσωτερικὴ ὁδὸς τῆς πυραμίδος. Αὕτη ἐκτείνεται ἐπὶ 125 πόδας, καὶ εἰς ὅλον τὸ μῆκός της ἔχει ἑκατέρωθεν ἑδρας, καὶ φέρει διὰ στενωτάτης καὶ ταπεινοτάτης εἰσόδου, ἄλλοτε διὰ λίθων κεκλεισμένης, εἰς δωμάτιον ἔχον 32' μῆκος καὶ πλάτος, 18' ὕψος καὶ διπλὴν ὀροφήν. Εἰς τὴν δυτικὴν δὲ πλευρὰν αὐτοῦ ὑπάρχει κενὴ λάρναξ ἢ σαρκοφάγος λιθίνη. Τοῦτ' ἦτον τὸ νεκρικὸν δωμάτιον, ἡ κυρίως τάφος τοῦ βασιλέως, τὸ δὲ ἄλλο δωμάτιον ἴσως ἦτον τῷ ὄντι ὁ τάφος τῆς βασιλίσσης. Ἀφ' οὗ δὲ εἰσῆγαγον οἱ Ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι εἰς τὰ δωμάτια ταῦτα τῶν βασιλέων τῶν τοῦς νεκρῶν, τὰ ἐκλείσαν ἔπειτα στερεῶς, ὥστε δι' αἰώνων νὰ μὴ συνταραχθῇ ἡ ἡσυχία τῶν τεταριχουμένων κατοίκων τῶν. Ἀλλὰ τὴν πρόνοιαν αὐτὴν ἐματαιώσε τῶν ἱεροσύλων ἡ βαρβαρὸς αἰσχροκέρδεια ἢ τῶν φιλομαθῶν ἢ ἐπινοητικὴ περιέργεια.

Ἐξελθὼν δὲ καὶ αὐτῆς τῆς διόδου, ἦλθον τέλος εἰς τὸ στόμιον τοῦ φρέατος,

καὶ κύψας ἠθέλησα νὰ ἰδῶ τὸν πυθμένα του. Ἀλλὰ τὸ στόμιον μόλις εἶχε δύω ποδῶν διάμετρον καὶ δι' αὐτοῦ ἐφαίνετο ὡς ἀπέραντος τῆς γῆς τὰ ἔγκατα. Τότε ἐρρίψα εἰς τὸ φρέαρ λιθάριον, ἀλλ' οὐδεὶς κρότος ἐφθασε μέχρι τῆς ἀκοῆς μου. Παρατηρήσας ὅμως εἰς τὰ πλευρά αὐτοῦ ὅπας ἐκατέρωθεν, αἵτινες μ' ἐπεισαν ὅτι ἡ κατάβασις ἦτον δυνατὴ,

— Προπορεύου, εἶπα, εἰς τὸν ὁδηγόν μου.

— Ποῦ ὑπάγομεν; μὲ ἠρώτησε.

— Νὰ καταβῶμεν εἰς αὐτὸ τὸ φρέαρ.

— Πρόθυμος εἰμαι, μοὶ ἀπεκρίθη, αὐθέντα' ἀλλὰ μίαν χάριν σὰς ζητῶ προηγουμένως.

— Ὁμίλει.

— Νὰ μοὶ ἐπιτρέψετε πρῶτον νὰ σὰς διηγηθῶ τὴν ἄλλην καταβάσιν μου εἰς αὐτὸ τὸ ἴδιον φρέαρ, ἥτις ἦτον ἡ πρώτη ἐν ταύτῃ καὶ ἡ τελευταία.

— Λέγε, ἀλλὰ ταχέως, διότι προχωρεῖ ἡ ἡμέρα, καὶ θέλω ἀφεύκτως νὰ καταβῶ.

— Πρὸ πέντε ἐτῶν, μοὶ εἶπεν, εἶχον ἔλθει ἐδῶ μ' ἓνα Ἀγγλον. Ὃταν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ στόμα τοῦ φρέατος, ἠθέλησε καὶ ἐκεῖνος ἀφεύκτως νὰ καταβῇ. — Αὐτὸ εἶναι τὸ στόμα τοῦ ἄδου; σέ συμβουλεύω, αὐθέντα, νὰ μὴ δοκιμάσῃς, τῷ εἶπον. — Ἀλλὰ, βλέπων ἐκεῖνος τὸν δισταγμὸν μου, ἐπήδησε πρῶτος εἰς τὴν τρύπαν, καὶ μὲ διέταξε νὰ τὸν ἀκολουθήσω μὲ τὸ φῶς. Κατ' ἀρχὰς κατέβημεν ὡς τεσσαράκοντα πόδας ὅπως οὐκ ὀκλῶς. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον τὰ κοιλώματα εἰς τὰ πλευρά τοῦ φρέατος ἤρχισαν νὰ γίνωνται ἀραιότερα καὶ ὀλισθηρὰ, ἢ ὑπὸ τοῦ χρόνου τοιαῦτα, ὥς ἐκείνην ὥρην δὲν ἐδίδον, καὶ ἐνίοτε ἠναγκαζόμεθα νὰ κρεμώμεθα μὲ τὴν μίαν χεῖρα, ἐν ᾧ, διὰ τῶν ποδῶν ἐζητοῦμεν ἂν θὰ εὐρωμένον ποὺ πάτημα διὰ τὴν περικτινὴν κατάβασιν. Οὕτως ἐξηκολούθησαμεν ἀκόμη ἐπὶ ἑκατὸν πόδας, εἰς πᾶν βῆμα κινδυνεύοντες νὰ κατακρημνισθῶμεν εἰς τὸ σκοτεινὸν βράθρον. Τὸ σῶμά μου ὅλον ἤρχισε νὰ φρίσῃ ὡς ἰχθύς, αἱ χεῖρές μου ἔτρεμον καὶ δὲν ἦσαν πλέον ἱκαναὶ νὰ μὲ στηρίξωσι, καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου ἐφαίνοντο φλόγες πετῶσαι ἐντὸς τοῦ σκότους. Ὑπὸ τὸν πόδα μου πολλακις ἀπῆντητα τὴν κεφαλὴν τοῦ λόρδου, καὶ δὲν ἠξέρω ἂν εἰς τὴν παραφορὰν μου δὲν μοὶ ἐπῆλθεν ἐνίοτε ἡ φοβερὰ ἰδέα νὰ τὸν κατακυλίσω μ' ἓν λάκτισμα εἰς τὴν ἀβυσσον, κ' ἐγὼ νὰ σπεύσω εἰς τὸν ἐπάνω κόσμον καὶ εἰς τὸ φῶς. Τέλος ἐφθάσαμεν εἰς μέρος ὅπου αἱ ἐντομαὶ ἦσαν κατεστραμμέναι εἰς τὸν τοῖχον, ὡς δέκα δὲ πόδας κάτωθεν ἡμῶν ἐτέμνετο ἡ διεύθυνσις τοῦ φρέατος διὰ τοῦ βράχου, ὅστις ποιεῖν εἰς ἐπίπεδον ἐξοχὴν. — Ἐδῶ πρέπει νὰ πηδήσωμεν, μοὶ εἶπεν ὁ Ἀγγλος. — Ἡμπορεῖς, τῷ εἶπον, Μυλόρδε, ἀπὸ ἐπάνω νὰ πηδήσῃς κάτω, ἀλλ' ἀπὸ κάτω δὲν πηδᾷς πλέον ἐπάνω. Ἄν ἔχῃς ὀρεξίν νὰ ζήσῃς ὅλην σου τὴν ζωὴν εἰς τὸ βράχον ἐκεῖνον, ἐγὼ, αὐθέντα, δὲν καταβαίνω. — Ὁ Ἀγγλος ἐθύμωσε. — Ἡμπρός, μοὶ εἶπε. Θέλεις νὰ γίνω γελοῖος, νὰ καταβῶ ὡς τὴν μέσην καὶ νὰ ἐπιστρέψω ὀπίσω χωρὶς νὰ ἰδῶ τὸν πυθμένα; Ἡμπρός! καὶ κάτω ἐκεῖ εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ εὐρωμένον ἐξοδόν. — Καὶ οὕτω λέγων, ἀφῆθη καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ προέχοντος βράχου. Ἐγὼ ὅμως ἤμην ἐκτὸς ἐμαυτοῦ, καὶ ἐπλησίασα τὸν δαυλὸν

εἰς τὰ χεῖλη μου, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ τὸν σῶσω, καὶ ἀφίνων ἐκεῖ τὸν παράτολμον ξένον νὰ προσπαθῇσιν ἂν ἀναβῶ ὀπίσω τὴν τρομερὰν ἐκείνην ὁδόν. Ἀλλ' ὁ Ἀγγλος κατεσκόπευε καὶ ἐνόησε τὰ κινήματά μου, καὶ χωρὶς λέξιν νὰ εἰπῇ ἔλαβεν ἀπὸ τὸν κόλπον του δίστομον πιστόλιον καὶ ὕψωσε τὸν λύκον. Ἡ ἐννοία δὲ τούτου δὲν ἦτον παντελῶς δυσκατάληπτος· εἰς πρῶτην ἀπόπειραν δραπέτευσέως μοὶ ἐπυροδόλει, καὶ ὁ θάνατός μου ἦτον ἀναπόφευκτος. Ἐλπίς λοιπὸν διαφυγῆς δὲν ὑπῆρχε, καὶ χωρὶς περισσοτέρας παρατηρήσεως ἐπήδησα κατόπιν τοῦ Ἀγγλου, τρύζων τοὺς ὀδόντας ἀπὸ ἀπελπισίαν.

Ὑπὸ τὸν προέχοντα βράχον ἐξηκολούθει τὸ φρέαρ, ἀλλ' αἱ ἐντομαὶ εἰς τὰς πλευράς αὐτοῦ ἔπαυον. Ἦτον ὅμως τόσον στενόν, ὥστε βοηθούμενοι διὰ τῶν ἀγκῶνων καὶ διὰ τῶν γονάτων, ἐδυνάμεθα νὰ καταβαίνομεν· ἀλλ' ἐπιστροφή διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ δὲν ὑπῆρχεν. Αὕτη ὅμως ἦτον ἡ μόνη ὁδὸς ἥτις μᾶς ἔμενε, διότι, ἀφ' ὅπου ἰσάμεθα ἤδη, ἡ ἀνάβασις ἦτον ἐντελῶς ἀδύνατος. Ἡρξίσαμεν λοιπὸν νὰ καταβαίνομεν, καὶ τῆς καρδίας μου οἱ παλμοὶ ἦσαν τόσον ἰσχυροὶ, ὥστε ἤκούοντο ἀντηχοῦντες εἰς τὰ πετρώδη πλευρά τοῦ φρέατος. Εἰς τὴν ἀντανάκλασιν δὲ τοῦ δαυλοῦ μοὶ ἐφαίνετο ὅτι καὶ τοῦ λόρδου τὸ πρόσωπον ἦτον ὡχρὸν ὡς νεκροῦ. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον κατήλθομεν σχεδὸν ἑκατὸν πόδας ἀκόμη, καὶ διὰ μίας εὐρέστημεν ἐντὸς ἐκτάσεως εὐρυχωροτέρας. Ἐν τῷ ᾧμα ἐρρίφθην εἰς τὸ ἔδαφος, καὶ ἐξέτασα ὅλα τὰ μέρη αὐτῆς. Ὡ! ἀπελπισία! Ἦτον μικρὸν τετράγωνον δωμάτιον ἀδιέξοδον, καὶ τὸ φρέαρ ἔληγεν εἰς αὐτό. Κάτωθεν ἡμῶν ἦτον βράχος, οἱ τέσσαρες τοῖχοι βράχος, καὶ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν μας βράχος τετραμμένος διὰ τῆς σκοτεινῆς ὁδοῦ δι' ἧς κατέβημεν, ἥτις ὅμως ἦτον τὸν τεῦθεν δι' ἡμᾶς κακλεισμένη. Κατὰ δὲ τοὺς ὑπολογισμούς τοῦ λόρδου εὐρισκόμεθα εἰς 50 ποδῶν βάθος ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Νεῖλου.

Ὁ σύντροφός τῆς δυστυχίας μου περιῆλθε τὴν νέαν μας κατοικίαν, — καὶ δύσκολον δὲν ἦτον νὰ τὴν περιέλθῃ, διότι εἶχε πέντε βημάτων μήκος καὶ πλάτος, — καὶ ἐξέταξε μετὰ προσοχῆς, ἀλλὰ χωρὶς ἐλπίδος, τὸ ἔδαφος, τοὺς τοίχους, τὴν ὀροφήν. Εἰς μίαν τῶν γωνιῶν ἶδεν ἀντικειμένον τι στίλβον, καὶ ἀμέσως ἔλαβεν αὐτὸ εἰς τὰς χεῖράς του. Μὲ φρίκην δὲ ἶδε καὶ μοὶ ἐξήγησεν ὅτι ἦτον αὐτὸ κομβίον ναυτικῆς ἀγγλικῆς στολῆς, ἔσχατος μάρτυς ὅτι δυστυχῆς τις, ἀπὸ τὴν αὐτὴν ὀλεθρίαν κινήσεις περιέργειαν, εὗρεν ὀλεθρίον θάνατον ὅπου ἐζήτει θησαυροὺς ἐπιστήμης. Ἀκριβεστέρᾳ δὲ ἐρευνα ἀνεκάλυψεν ὑπὸ χρωμάτων σωρὸν διασπαρμένα τοῦ δυστυχικοῦ τὰ ὄσα. Τότε ὁ λόρδος ἐλθὼν πρὸς ἐμὲ, μ' ἔλαβεν ἐκ τῆς χειρός, καὶ — Ἰουσοῦφ, μοὶ εἶπεν, συγχώρησάν μοι τὸν θάνατόν σου. Ἦθελον ἀποθάνει φαιδρῶς ἂν δὲν ἤξερον ὅτε σ' ἐβίασα νὰ γίνῃς καὶ σὺ θύμα τῆς ἀπερισκεψίας μου.

Ἀλλ' ἐγὼ ἐξηκολούθουν περιτρέχων τὴν φυλακὴν ἡμῶν ὡς μαρινόμενος, ἢ ὡς τὸ θηρίον τὸ κτυπῶν τὰ πλευρά του εἰς τοῦ κλωβίου του τὰς αἰθρὰς κιγκλίδας. Διὰ μιᾶς δὲ — Λόρδε! ἀνέκραξα, ἐδῶ λόρδε! καὶ ἤρχισα νὰ σκάπτω μὲ τοὺς ἀνυχὰς μου τὸν βόρειον τοῖχον. Ὁ Ἀγγλος ἦλθε πρὸς ἐμὲ καί, τῷ

ἐξήγησα ὅτι ἐκ τῆς ἡχοῦς τῆς φωνῆς μου εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος, εἶχον ὑποπτεῦσαι ὅτι ὀπισθεν αὐτοῦ ὑπάρχει κενόν. Ὁ τοῖχος οὗτος δὲν ἦτον μονόλιθος, ἀλλὰ συνέκειτο ἀπὸ λίθους καὶ χώματα καὶ ἐρείπια συνεισφερόμενα. Ἐκεῖ λοιπὸν συνενώσαντες τὰς δυνάμεις μας, ἤρχισαμεν νὰ σκάπτωμεν καὶ οἱ δύο, νὰ μετακινῶμεν τοὺς λίθους, νὰ παραρρίπτωμεν τὸ χῶμα, καὶ ἐλπίζοντες ὅτι ὑπάρχει ἐκεῖ κεκρυμμένη τις διόδος, ἐπροσπαθοῦμεν ἀνευ ἔργαλειων, καὶ ὑπὸ μόνῃς τῆς ἀπελπισίας μας βοηθούμενοι, νὰ τὴν ἀνασκάψωμεν. Πολλὰς ὥρας ἡγωνίσθημεν, ὥστε ποταμιῶν ἔρρεον ὁ ἰδρὼς ἀπὸ τὰ μέτωπα ἡμῶν, καὶ ὀλίγας μόνον στιγμὰς ἀναπαυόμενοι, ἐπανηρχόμεθα πάλιν εἰς τὸ ἐναγώνιον καὶ ἀτελεσφόρητον ἔργον. Οὕτω παρήλθεν ὅλη ἡ ἡμέρα ἐκεῖνη, οὕτω καὶ ὅλη ἡ νύξ. Τέλος τὴν πρωῒαν τῆς ἄλλης ἡμέρας κατὰ τοῦ λόρδου τὸ ὠρολόγιον, ἅμα μετακινήσας μετὰ μιᾶς ὥρας ἐργασίαν μέγαν λίθον, ἔπεσα εἰς τὰ γόνατα καὶ, ὑψώσας τὰς χεῖρας, ᾠχαρίστησα τὸν Ἀλλάχ! Ὅπισω τοῦ λίθου ἠνοιγέτο σκοτεινὴ διόδος. Καὶ ποῦ μὲν ἔφερε δὲν ἤξεύραμεν· ἀλλ' εἰς τὴν θέσιν μας, ἡ ἀμυδροτάτη ἐλπίδος ἀκτὶς ἦτον εὐτύχημα ἀνεκτίμητον. Ἀδιστακτικῶς λοιπὸν ἐρρίφθημεν εἰς τὴν ὀπίσθιν ταύτην, καὶ δι' αὐτῆς εἰς στενὸν αὐλῶνα, ἀνιῶντα καὶ πρὸς βορρᾶν προχωροῦντα. Ἀφ' οὗ ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἐπροχωρήσαμεν σχεδὸν συρόμενοι εἰς αὐτόν, τέλος ἐφθάσαμεν εἰς μέρος, ὅπου ἐπληροῦτο καθ' ὅλον τὸ ὕψος τοῦ ὑπὸ ἄμμου. Ἐδῶ ἐγχειρίσθη νέα ἐργασία. Χωρὶς οὐδὲ λεπτόν νὰ χρονατριβήσωμεν, ἤρχισαμεν ἀμέσως νὰ σκάπτωμεν καὶ τὴν ἄμμον, ἀγνοοῦντες τί θέλομεν ἀπαντήσῃ ὀπίσω αὐτῆς. Καὶ ἐνέδιδε μὲν αὐτὴ εὐκόλως, ἀλλὰ κατὰ δυσυχίαν, καταρρέουσα πάντοτε ἄνωθεν, ἐπλήρου ὅσον μέρος εἶχομεν ἀφαιρέσει. Τέλος ὅμως μετὰ τεσσάρων σχεδὸν ὥρῶν ἀγῶνα, διεσχίσαμεν τὴν ἄμμον, καὶ ὦ τῆς χαρᾶς! ἴδομεν τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Ὡς οἱ τῆς δίφης ἀποθνήσκοντες εἰς τὴν ἔρημον, ὅταν φθάσωσιν εἰς τὸν ρύακα τῆς ὁάσεως, οὕτως ἐρρίφθημεν καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτὸ, καὶ μετ' ὀλίγον ἐξήλθομεν εἰς τὴν πεδιάδα διὰ τῶν δύο ἐμπροσθίων ποδῶν τῆς Σφιγγὸς, ἣν εἶδες ὅταν ἤρχετο πρὸς τὰς πυραμίδας. Ἐκτοτε, ὡς σοὶ εἶπον, παρήλθον πέντε ἔτη, καὶ ἀναμφιδόλως αἱ διόδοι, ὅς ἠνοίξαμεν, ἐκλείσθησαν πάλιν. Ἄν ὅμως θέλῃς, ὅς καταβῶμεν.

Τότε εὐχαρίστησα τὸν Ἀραβὰ μου ἐγκαρδίως διὰ

τὴν ὥραιάν διήγησίν του, καὶ τῷ εἶπον ὅτι ἐξ αὐτῆς ἔμαθα περίπου ὅτι ἤθελον νὰ ἤξεύρω, καὶ ἐνόμιζον περιττὸν νὰ τὸν ἐνοχλήσω περισσότερον· καὶ οὕτως ἐξῆλθον τῆς πυραμίδος ὅθεν εἶχον ἔλθει. Ὡς νὰ σὲ βλέπω, ἀγαπητὲ, ἡπλωμένον πλησίον τῆς θαλλούσσης ἐστίας σου, ἐνδεδυμένον τὸν παχὺν καὶ θερμὸν σου εὐναῖον, καὶ κινοῦντα τὴν κεφαλὴν δυσμενῶς, διότι παρελπίψα νὰ ἰδῶ καὶ σοὶ ἐκθέσω τὸ περιεργότερον. Δὲν ἠθέλησα, φίλτατε, νὰ σοὶ ἀφαιρέσω τὴν εὐχαρίστησιν, ὅταν ἔλθῃς καὶ σὺ ποτὲ εἰς τὴν Αἴγυπτον, νὰ καταβῇς ὁ ἴδιος καὶ νὰ ἰδῇς πρῶτος αὐτὸ τὸ περιεργόν. Τότε ἐγὼ θὰ κἀθημαι εἰς τὴν ἐστίαν μου, καὶ θὰ φορῶ τὸν εὐναῖόν μου.

Καταβὰς δὲ τῆς πυραμίδος, παρεκλούθησα ἐπιγείως τὴν ὑπόγειον διεύθυνσιν τοῦ αὐλῶνος, καὶ ἦλθα εὐθὺ πρὸς τὴν Σφιγγα. Ὅτι καὶ ἂν σοὶ εἰπῶ περὶ τῆς μονήρους αὐτῆς κατοίκου τῶν λιβυκῶν ἐρήμων, περὶ τῆς ἀπ' αἰώνων στηθείσης αὐτῆς γιγαντιαίας φρουροῦ τῶν πυραμίδων, θέλω φανῇ μόνον πομπωδῶς φρασεολογῶν, καὶ ῥητορικὰ μελετήματα πλέκων, τῶν δὲ αἰσθημάτων μου, θέλω μείνει πολὺ κατωτέρω. Ἐφ' ὅλης τῆς γῆς δὲν ὑπάρχει γλυπτικὸν μεγαλοῦργημα συγκρινόμενον πρὸς αὐτό. Ἡ πρότασις τοῦ Δεινοκράτους νὰ μεταποιήσῃ τὸν Ἄθω εἰς ἀνδρείκελον τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐφάνη πυρεσσούσης φαντασίας ἀδύνατον ἀποκύημα. Καὶ ὅμως ἀνάλογον ἔργον εἶναι αὕτη ἡ Σφιγξ. Πετρώδης καὶ προσέχουσα ῥάχης τοῦ λιβυκοῦ ὅρους κατετμήθη ὀριζοντίως, ἀφῆθη δὲ ἡ κορυφὴ αὐτῆς, καὶ διεμορφώθη εἰς κολοσσικήν κεφαλὴν, ἔχουσαν ὕψος σχεδὸν ἴσον πρὸς τὸ τοῦ Παρθενῶνος, καὶ περίμετρον 81 ποδῶν. Εἶναι δὲ τὸ μήκος τοῦ μονολίθου γίγαντος τούτου ποδῶν 117, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχει κοίλωμα ἐν ᾧ ἐνηρμόζετο ἀναμφιδόλως ἡ τιὰρα, ἥτις εἰς τὰ αἰγυπτιακὰ ἀγάλματα εἶναι τὸ διακριτικὸν τῆς ἀξίας σημεῖον. Μεταξὺ λοιπὸν τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν τῆς Σφιγγὸς ταύτης ὑπάρχει θύρα μεγάλη, ἐκαστέρωθεν μὲ παραστάδας κεκοσμημένη, καὶ κοινωνοῦσα μετὰ τῆς διόδου δι' ἧς ἔπρεπε νὰ ἐξελθῶ, ἂν κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σου εἶχον καταβῇ εἰς τὸ φρέαρ τῆς Πυραμίδος. Ἀλλὰ τὴν θύραν ταύτην εὖρον ἐντελῶς κατακεχωσμένην, ὥστε ἂν εἶχον πράξει κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σου, καὶ καταβῇ ἀπερισκέπτως εἰς τὸ φρέαρ, ἐγὼ μὲν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα δὲν θὰ εἶχον πλέον τὴν εὐχαρίστησιν νὰ σὲ

Πυραμὶς τοῦ Μειδῶν εἰς Μέμφιν.

ιδῶ, σὺ δὲ ν' ἀναγνώσῃς τὴν παροῦσαν ἐπιστο-
λὴν μου.

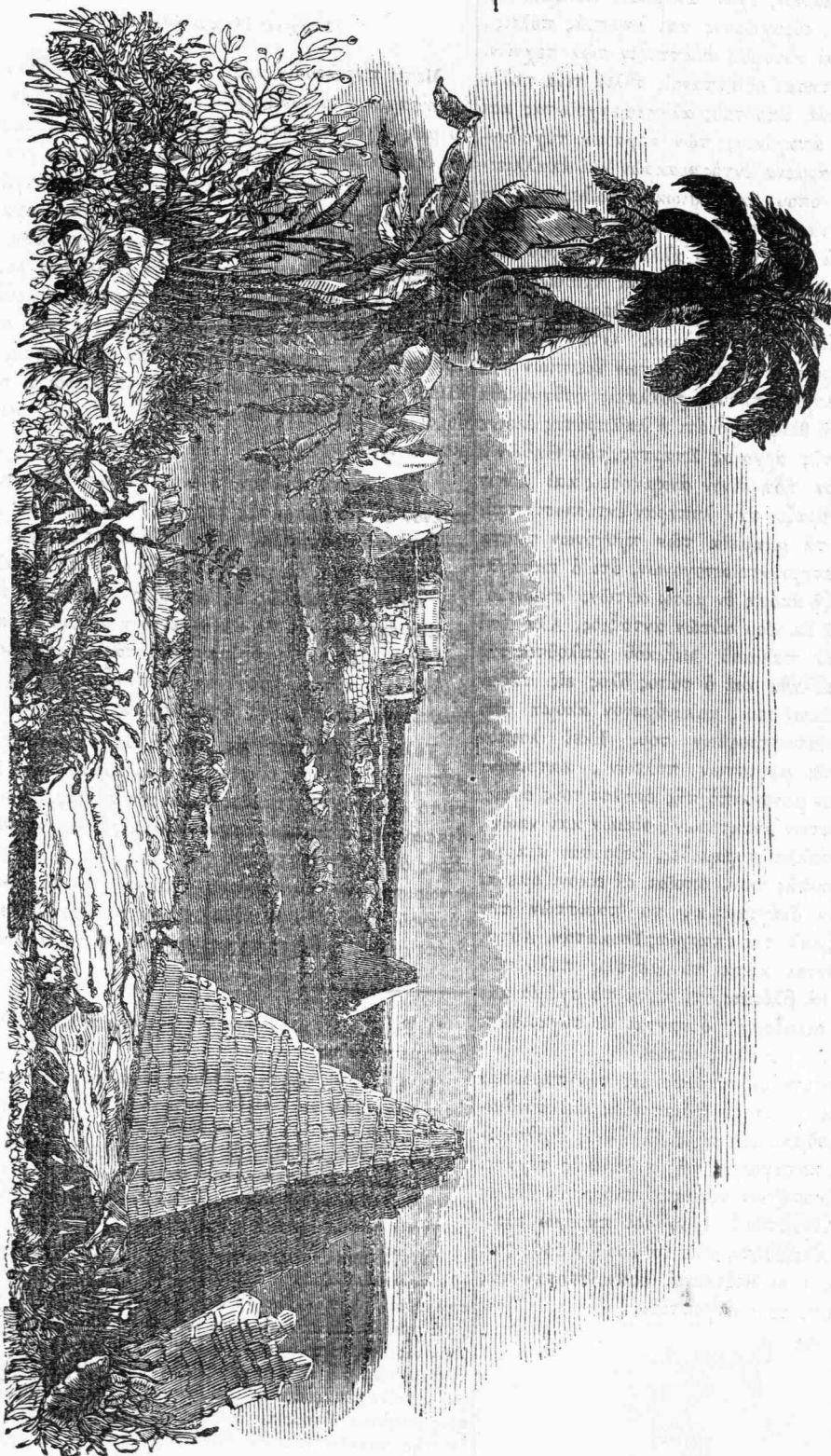
Τὴν ἐσπέραν ἐκοιμήθην μεταξύ τῶν ποδῶν τῆς
Σφιγγός, ἀνάψας μεγάλην πυράν. Ἐν ᾧ δὲ ἐγὼ
κοιμῶμαι, σὺ ὁ ἀκάματος φιλόλογος, ἀγρύπνεις, φίλ-
τατε, καὶ ζήτει τὴν ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως Πυ-
ραμίδας, καὶ ἀφ' οὗ ἀναδιφίσης λεξικά καὶ σχολια-
στὰς, ἐπιτρέψόν μοι νὰ σοὶ εἰπῶ, ὅτι κατὰ τινὰς

εἶναι λέξις ἀραβικὴ, σημαίνουσα φρέαρ τῶν
Νεκρῶν.

Νὰ σὲ συμπεριφέρω μετ' ἐμοῦ εἰς ὅλας τὰς λοιπὰς
πυραμίδας ὅσας ἐπεσκέψθην, τὸ φρονεῖν ἐντελῶς περι-
τὸν, διότι ὅλαι σχεδὸν ὁμοιάζουσι. Περίεργος ὅμως
εἶναι ἡ εἰς τὴν θέσιν Μείδου, εἰς ἧς τοὺς πρό-
ποδας κατέλυσεν τὴν ἐπαύριον, ἀφ' οὗ ἐπὶ ἐπτὰ ὥρας
παρηκολούθησα τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Νείλου πρὸς

μεσημβρίαν. Ἡ
πυραμὶς αὕτη καί-
ται ἐπὶ προχώ-
ματος ὑψηλοῦ,
καὶ σύγκειται,
οὕτως εἰπεῖν,
δύο πυραμίδων
ἀλλεπαλλήλων.
Εἶναι δὲ οὐχὶ
ἀναβαθμῶν δίκην
κατεσκευασμένη,
ἀλλὰ μετὰς πλευ-
ρὰς ἐπιπέδους,
ὡς ὑπετέθη ἐν-
νοῶν ὁ Ἡρόδοτος
τὴν οἰκοδομὴν
καὶ τῆς πυραμί-
δος τοῦ Χέοπος.

Ἰδὼ ἀποχαι-
ρετῶ τὰς πυρα-
μίδας διὰ νὰ
στραφῶ πρὸς δυ-
μᾶς, ὅπου μέλλω
νὰ ἐπισκεφθῶ τὸν
Λαβύρινθον καὶ
τὴν λίμνην τοῦ
Μοίριος, καὶ ἐδῶ
ἀναγκάζομαι προ-
σωρινῶς ν' ἀπο-
χαιρετήσω καὶ
σέ. Ἀλλὰ, διὰ νὰ
μὴ σ' ἀφήσω ὑπὸ
τὴν ἐντύπωσιν
τῆς τοσαύτης Αἰ-
γυπτολογίας μου,
σοὶ ἐπισυνάπτω
εἰκόνα δεδανεισ-
μένην ἐκ τῆς πε-
ρικηγέσεως τοῦ Κ.
Στέφενς εἰς τὰ
ἐνδότερα τῆς Ἀ-
μερικῆς, νομίζων
ὅτι θέλει σοὶ φα-
νῇ περίεργον, ὅτι
εἰς μέρη τόσον
ἀπ' ἀλλήλων με-
μακρυσμένα καὶ
οὐδεμίαν ἔχοντα
πρὸς ἀλληλα σχέ-
σιν, ἡ ἀνθρωπί-
νη φιλοκαλία τὰ
αὐτὰ περὶ τοῦ ἐ-

Πυραμίδες τῆς πυλῆος Οὐξίμης εἰς Μείδον.

φεύρε και ἐφάρμοσε σχήματα. Ἀπὸ τὴν γῆν τοῦ φαρεῶ μετάβητι νοερῶς εἰς τοὺς ἄλλοτε εὐδαίμονας τόπους ἐκείνους, εἰς οὓς πρὸ τεσσαρῶν ἑκατονταετηρίδων ἦλθον οἱ Εὐρωπαῖοι, φέροντες δῆθεν τὴν θρησκείαν τῆς ἀγάπης καὶ ἀδελφότητος, καὶ τὰ ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ, εἰς οὓς ὁμως ἀληθῶς ἔφερον τὸ πῦρ καὶ τὴν μάχαιραν, τὴν σφαγὴν καὶ τὴν ἀρπαγὴν. Ἐκεῖ ὑπῆρχε μέγα καὶ πλούσιον τὸ βασίλειον τῶν Μεξικανῶν, ἔχον ἀνδρείους πολεμιστάς, σοφοὺς βασιλεῖς, εὐρυχώρους καὶ λαμπράς πόλεις, καὶ ὀξυλόγον καὶ οὐτοφυῆ ἀνάπτυξιν τῶν τεχνῶν. Ἀφ' οὗ τὸ κατέκτησαν οἱ Ἰσπανοὶ, ἀθλίᾳ τινι πολίχνια, κατοικοῦμενα ἀπὸ τοὺς ἀλληλομαχοῦντας καὶ παρακμάσαντας ἀπογόνους τῶν ἀρχαίων τυχοδιωκτῶν, εἰς διεσπαρμένα ἐντὸς μακρῶν καὶ ἀκαλλιεργήτων ἐρήμων, ὅπου ἀκαταδίωκτα φωλεύουσι τὰ θηρία, καὶ ὡς αὐτὰ περιφέρονται κρυπτόμενα εἰς τὰ δάση τὰ ἐλεεινὰ λείψανα τοῦ ἄλλοτε ἰσχυροῦ καὶ πολυανθρώπου ἐκείνου λαοῦ, ὅπου αἱ τρίβωλοι καὶ οἱ θάμνοι πλέκονται ἐπὶ τῶν ἐγκαταλειμμένων ἐρείπων τῶν ἀρχαίων μεγαλοπόλεων. Ὅταν εἰς τὴν Ἑλλάδα περιεφερόμεθα ὁμοῦ ἐπὶ τῶν ἐρείπων τῆς ἀρχαίας αὐτῆς λαμπρότητος, πολλάκις ἡσθάνομεθα ἀμφοτέροι εὐσεβῆ θλίψιν, διότι ἡ λαμπρότης ἐκείνη παρήλθε, διότι τῆς ἀρχαίας Σπάρτης, τῶν Θηβῶν ἢ τῶν Ἀθηνῶν ἔμενον ἥδη μόνον ἀναμνήσεις καὶ λίθων σωροί. Ἀλλ' ἐξηγόραζε τὴν λυπηρὰν ἐντύπωσιν ταύτην ἡ ἰδέα ὅτι τὰ μνημεῖα τῶν προγόνων ταῦτα ὑπὸ εὐλαβῶς διετηροῦντο ἀπογόνων, ὅτι ὁ παραγαγὼν αὐτὰ λαὸς ζῇ ἀκόμη ἐν μέσῳ αὐτῶν, ἀγωνιζόμενος ν' ἀναδειχθῇ ἐκ νέου αὐτῶν ἀντάξιός. Ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἐρείπων τοῦ παλαιοῦ Μεξικοῦ ἀπλοῦται τῆς λήθης σιγῇ, μετεβλήθη καὶ ὁ τόπος ὅλος εἰς τάφον εὐρὺν τῶν κατοίκων του, μολυνόμενον ἀκόμη ὑπὸ τῶν ἀναξίων καταστροφῶν του. Ἐκεῖ λοιπὸν εἰς τὰ συντρίμματα μεγίστων πόλεων, κατοικουμένων τὴν σήμερον μόνον ἀπὸ τῆς ἐρήμου τοῦς ὄφεις, ἐκτὸς εὐρυχωροτάτων ἀνακτόρων, οἰκιῶν καὶ ναῶν, ἀπαντῶνται καὶ πολλαὶ πυραμίδες, φέρουσαι μικροὺς ναοὺς ἐπὶ τῆς κορυφῆς των, ὅποιαί αἱ εἰκονιζόμεναι εἰς τὸ ἐκλειστον διάγραμμα, τὸ παριστῶν τὴν ἔρημον πόλιν Οὐξμάλ, τῆς ἐπαρχίας Γουκατάν. Αὗται βεβαίως ἐλαττοῦνται κατὰ τὸ μέγεθος πολὺ τῶν αἰγυπτιακῶν, ἀλλὰ βλέπεις ὅτι κατὰ τὸ σχῆμα καὶ τὸν τρόπον τῆς οἰκοδομῆς δύνανται νὰ συγκριθῶσι πρὸς αὐτάς ὡς τοῖς μεγάλοις μικρά.

Ἀνακαλῶν πάντοτε εὐδαίμονός εἰς τὴν παρούσαν μου μόνωσιν τὰς μετὰ σοῦ διατριβὰς καὶ συνδιαλέξεις μου, ἐνθυμοῦμαι ὅσα πρὸς ἀλλήλους ἐφιλονεικοῦμεν περὶ τῆς καταγωγῆς τῆς ἐλληνικῆς τέχνης, ἐκ διαφόρων ὁμοιοτήτων τεκμαιρόμενος, τὴν ἡθελες πηγάσασαν ἐξ Αἰγύπτου! Ἰδοὺ σοὶ παρέχω εὐρύτατον στάδιον. Ἀλείφθητι, ἀθλητά μου! Ἀπόδειξόν, σοὶ ἔχω χάριν, ὅτι οἱ Μεξικανοὶ ἐδανείσθησαν τὰς πυραμίδας των ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους!

P.

ΟΔΟΙΠΟΡΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΗΛΙΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓΔΟΟΝ. *)

ΟΙ ΚΟΜΗΤΑΙ, Η ΑΦΡΟΔΙΤΗ, Ο ΖΕΥΣ.

(Συνέχεια ἰδεεῶν κεφαλαιῶν ΚΑ')

Μετὰ παρέλευσιν μόλις ἐνὸς λεπτοῦ ἀφ' οὗτο ἀνεχωρήσαμεν ἀπὸ τοῦ Ἑρμοῦ, εἶδामεν ἕνα κομήτην, περὶ οὗ μᾶς εἶχεν ὁμιλήσῃ ὁ δαίμων ὅπερ δὲ προπάντων μὲ ἐξέπληξεν ἦν ἡ οὐρά του ἥς τὸ μῆκος ἦν οὐχὶ ἕλαττον τῶν τεσσαράκοντα ἑκατομμυρίων λευγῶν (1). Καθ' ὅσον ἐπλησιάζομεν, ὁ κομήτης μοι ἐφαίνετο ἦττον λαμπρὸς, καὶ ὅταν ἐφθάσαμεν ἐγγύτητα, δηλ. εἰς ἀπόστασιν εἰκοσι ἢ τριάκοντα χιλιάδων λευγῶν, μοι ἐφάνη πλέον ὥς ἐκείναι αἱ ἐλαφραὶ ἀναθυμιάσεις, ἐκείναι αἱ ὀμίχλαι αἵ περ ὑψοῦμεναι εἰς τὴν ἀτμοσφαῖράν μας, περιαγυροῦνται ὑπὸ τοῦ φωτὸς τοῦ ἡλίου. Τότε πλέον ἐβεβαιώθη ὅτι ἐκείνοι οἱ παράδοξοι ἀστέρες οὔτε ἰδίαν λάμψιν οὔτε καὶ φωσφορισμὸν ἴδιον ἔχουσιν.

Εἶδα κατὰ πρῶτον ἡ ἐνόμισα ὅτι εἶδα πυρῆνα πυκνὸν ἐν τῇ μέσῃ τῆς κεφαλῆς τοῦ κομήτου ἄλλὰ καθ' ὅσον ἐπλησιάζον, ὁ πυρὴν ἐκείνος ἐγίνετο διαφανής, καὶ μετ' ὀλίγον ἐβεβαιώθη ἰδίως ὀφθαλμοῖς ὅτι συνέκειτο ἀπλῶς ἐξ ἀτμίδος ὀλίγοντι ἦττον ἀραιᾷ ἐκείνης, ἐξ ἥς ἀποτελεῖτο ἡ ἀτμοσφαῖρα τοῦ κομήτου. Ὁμοίᾳ δὲ μεγάλως τὰς ζήρας ἐκείνας ὀμίχλας, αἵ περ τοσοῦτον ἐξέπληξαν ἐνίοτε τοὺς ἡμετέρους ἐπὶ τῆς γῆς ἀστρονόμους.

Τέλος εἰσῆλθον ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ τοῦ κομήτου, ἡ μάλλον εἶπεν, εἰς τὴν κόμην του. Σενέκειο δὲ αὐτὴ ἐξ ἀτμίδος τοσοῦτον ἀραιᾷ, τοσοῦτον διαφανοῦς, ὥστε μοι ἐφάνη χιλιάκις ἐλαφροτέρα τοῦ ἀέρος ὃν ἀναπνέομεν ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸ μόνον ἐξ οὗ ἐγνώρισα τὴν ἀτμοσφαῖραν ταύτην, ἦν τὸ φῶς τοῦ οὐρανοῦ, ὅπερ δὲν ἦν πλέον φαῖον ἀμυρὸν ὥς εἰς τὸ διάστημα (2), διότι τὸ φαινόμενον τῆς θάλασσης τῶν

*) Τὸ ἔθρομον κεφάλαιον διὰ τινὰ περίστασιν θέλει ἐκδοθῇ μετὰ ταῦτα.

(1) Ἐφάνησαν κομήται ἔχοντες οὐρὰν τοσοῦτον μακρὰν, ὡς οἱ τοῦ 1769 καὶ 1618, ὥστε ἡ κεφαλὴ των ἐφθάνεν εἰς τὸ ζενίθ (σημεῖον τοῦ οὐρανοῦ καθέτως ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ παρατηρητοῦ), ἡ δὲ οὐρά των ἤγγιζεν ἐν τὸν ὀρίζοντα. Κατὰ τοὺς γενομένους ὑπολογισμοὺς, ἡ οὐρά τοῦ κομήτου τῶν 1680 εἶχε μῆκος πλέον ἢ 41,000,000 λευγῶν.

(2) Ἡ νέα Ἀγγεβίλλη, ἥς αἱ ἐφημερίδες ἡγγείλαν τὴν γεννίαν ἐκδρομὴν ἐπὶ τοῦ δυτικῷ ὁρῶς, μοι ἐπεμψε σημειῶσιν περιεργωτάτην, ἐν ἣ λέγει: «Ὁ οὐρανὸς ἐλάμβανε χρῶμα κυανοῦ ἀπέριως βαθύτερον καθ' ὅσον ἀνοψομένη, ὡς ἰσάτιδος (intigo, λουλάκι) ἀνελευμένης. Τοῦτο τὸ βαθὺ κυανὸν εἶναι ἡ γενικὴ βαρὴ τοῦ οὐρανοῦ ὁρωμένου ἐκ τῶν περιεκλεισμένων θέσεων, ὡς ὁ κῆπος ἄλλ' εἰς τοὺς ὑψηλοὺς τόπους τὸ βαθὺ τοῦτο χρῶμα ὑπῆρχε μόνον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου καὶ βαθυθὸν ἐξηλειφετο μέχρι τοῦ